

Mashhad University of
Medical Sciences

Navid No

Journal homepage: <https://nnj.mums.ac.ir/>

کمیته تحقیقات دانشجویی
معاونت پژوهش و فناوری
دانشگاه علوم پزشکی مشهد

Review Article

Caring ethics-based nursing curriculum

Maryam Salehian^{1*}

1. Assistant Professor, Department of operative room, Evidence-Based Health Care Research Center, School of Nursing and Midwifery, Mashhad University of Medical Sciences, Mashhad, Iran.

Corresponding author: salehianmr@mums.ac.ir

Received: 7 February 2025; Revised: 22 April 2025; Accepted: 25 May 2025

Abstract

Background and Aims: The ethical dimension of caring that guides the performance of nurses should be nurtured in the educational environment and nursing schools. This study aims to further understand the concept of caring ethic and strategies for its integration into nursing curricula.

Materials and Methods: In this narrative review, documents without a time limit and using the keywords caring ethic, teacher-student relationship, nursing education, and caring curriculum, alone or in combination in the Persian and English databases such as: PubMed, Scopus, Magiran, SID, Google Scholar and ERIC were searched. Finally, 35 relevant articles and two theses were reviewed.

Results: The basic assumption of the ethics of care from Nodding's perspective is that in the educational environment, the teacher has the role of the caregiver and the students have the role of the receiver of care. Knowing is a basic prerequisite for the ethics of care and respect, trust, honesty, and accountability of the educator are prominent features of the ethics of care approach. The four components of modeling, discourse, practice, and affirmation are practical and basic strategies for integrating the ethics of care into the curriculum.

Conclusion: Caring ethic has been introduced as a framework for teaching and learning processes in nursing programs. The development of the student's human relationships to others, patient, and society is the consequences of this approach. The application of the ethics of care in nursing curricula and, Informing and preparing nursing educators with this concept is recommended.

Keywords: Caring ethics, Curriculum, Nursing education, Faculty - student relationship

Cite this article as: Salehian M. Caring ethics-based nursing curriculum. Navid No, 2025; 28(93): 68-78. <https://doi.org/10.22038/nnj.2025.85949.1474>.

E-ISSN: 2645-5927 / P-ISSN: 2645-5919

Copyright: © 2022 by the author.

Open Access: This is an open access article under the CC BY license

(<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Publisher's Note: Mashhad University of Medical Sciences remains neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.

Navid No

Journal homepage: <https://nnj.mums.ac.ir/>

مقاله مروری

برنامه درسی پرستاری مبتنی بر اخلاق مراقبت

مریم صالحیان^۱

۱. استادیار گروه اتاق عمل، مرکز تحقیقات مراقبت های پرستاری و مامایی، دانشکده پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشهد، ایران.

پست الکترونیک نویسنده مسئول: salehianmr@mums.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۱/۱۹، تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۲/۰۲، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۳/۰۴

چکیده

مقدمه و هدف: بعد اخلاقی مراقبت که عملکرد پرستاران را هدایت می کند می بایست در فضای آموزشی و دانشکده های پرستاری پرورش داده شود. هدف اساسی آموزش پرستاری تجلی اخلاق مراقبت در ارتباط دانشجویان با دیگران، بیمار و اجتماع است. این مطالعه به تفهیم بیشتر مفهوم اخلاق مراقبت و راهبردهای تلفیق آن در برنامه های درسی پرستاری می پردازد. **مواد و روش ها:** در این مطالعه مروری مستندات بدون محدودیت زمانی و با کلید واژه های فارسی " اخلاق مراقبت "، " ارتباط استاد- دانشجو"، "آموزش پرستاری" و " برنامه درسی مراقبت" و معادل انگلیسی آنها caring ethics، caring curriculum، Faculty- Student Relationship، Curriculum Development، Nursing education، در پایگاههای اطلاعاتی فارسی و انگلیسی Google Scholar، SID، Magiran، PubMed، Scopus و ERIC جستجو و در نهایت ۳۵ مقاله و دو پایان نامه مرتبط بررسی شدند.

یافته ها: فرض اساسی اخلاق مراقبت از دیدگاه نادینگز این است که در محیط آموزشی معلم نقش مراقب و دانش آموزان نقش گیرنده مراقبت را دارند. دانستن پیش نیاز اساسی برای اخلاق مراقبت است و احترام، اعتماد، صداقت و مسئولیت پذیری استاد از ویژگی های بارز این رویکرد شناخته شد. چهار مؤلفه الگوسازی، گفتمان، تمرین و تأیید راهبردهای عملی برای ادغام اخلاق مراقبت در برنامه درسی معرفی شده است

نتیجه گیری: اخلاق مراقبت به عنوان چارچوبی برای فرآیندهای یاددهی و یادگیری در برنامه های پرستاری معرفی شده است. توسعه روابط انسانی دانشجویان با دیگران، بیمار و جامعه از پیامدهای این رویکرد است. استفاده از اخلاق مراقبت در برنامه های درسی پرستاری و آگاهی و آماده سازی مربیان پرستاری با این مفهوم توصیه می شود.

کلمات کلیدی

اخلاق مراقبت، برنامه درسی، آموزش پرستاری، ارتباط استاد-دانشجو.

مقدمه

مراقبت بعنوان هنر و علم حرفه پرستاری است و مفهوم اساسی و منحصر بفرد رشته را بخود اختصاص داده است (۲، ۱). مراقبت مفهوم اساسی آموزش پرستاری است و طیف وسیعی از ابعاد مفهوم مراقبت همچون ابعاد اخلاقی، عاطفی، درمانی، تعاملی و انسانی آن، در حیطه پرستاری و بالین مورد توجه قرار گرفته است. بعد اخلاقی مراقبت که عملکرد پرستاران را در بالین هدایت می کند، در محیط دانشگاهی پرورش داده می شود. در واقع، اگر از دانش آموختگان پرستاری بروز رفتار مراقبتی در بالین انتظار می رود، باید فضایی سرشار از مراقبت را در آموزش ایجاد کرده باشیم و آنان را برای مواجهه با چالش های اخلاقی در محیط های واقعی و بالین آماده سازیم (۳، ۴).

Noddings، فیلسوف تأثیرگذار در آموزش، مراقبت را به عنوان چارچوبی برای فرآیندهای یادگیری معرفی کرد. فرض اصلی اخلاق مراقبت از دیدگاه نادینگز، ارتباط متقابل بین "فرد مراقب" و "مراقبت شونده" است. در محیط آموزشی، معلم نقش مراقب و دانش آموزان گیرنده مراقب را دارا هستند (۵). از منظر مراقبت، فرآیند یاددهی-یادگیری یک رابطه متقابل بین معلم و دانش آموز است که مشارکت آنها برای معنادار کردن یادگیری ضروری است. اگر چه الگوی آموزشی نادینگز پرستاری نیست ولی به جهت تمرکز بر مفهوم مراقبت مورد توجه اندیشمندان و صاحب نظران پرستاری قرار گرفته است. این مدل ریشه در نظریه های فمینیستی و روانشناسی دارد و مراقبت به عنوان یک تعهد اخلاقی و وجدانی مورد تاکید است. در این الگو هدف آموزش دستیابی به ایده آل اخلاقی بوده و توسعه روابط مراقبتی مورد اهمیت قرار گرفته است. این الگو در ساخت و طراحی برنامه های درسی پرستاری نیز بکار گرفته شده است (۲، ۶).

بیش از ۲۰ سال است که انجمن ملی پرستاری آموزش پرستاری را به تحول در برنامه درسی پرستاری فراخوانده است. و اکنون زمان آن رسیده که قدمت ۴۰ ساله رویکرد رفتارگرایی در میان نظام آموزش پرستاری از میان برداشته شود. این فراخوان، شامل تغییر و حرکت از رویکردهای تجربی و رفتارگرایی به سوی علم انسانی و مراقبت و خلق

برنامه های درسی مبتنی بر آنها است. این رویکرد آموزشی مبتنی بر یادگیری شکل دهنده و تفکر انتقادی، حل مساله و تمرکز بیشتر بر یادگیری تا محتوی پایه گذاری شده است. (۷).

در برنامه های درسی انسان گرا، مضامین مراقبت، نه تنها مراقبت برای دیگران را شامل می شود، بلکه مراقبت برای خود را نیز دربر می گیرد و انتقال رفتارهای مراقبتی در عملکرد پرستاری، آنان را در داشتن تعامل موثر با بیماران و محیط، توانمند خواهد ساخت (۸). رویکرد مراقبت انسانی شامل احترام به شان افراد، تعهد و پاسخ درونی نسبت به نیازهای سلامتی و ناخوشی دیگران است. همچنین یک پدیده جهانی است که تمامی ابعاد فیزیکی، روانی، اجتماعی، فرهنگی و محیط انسان را شامل می شود (۹). برنامه درسی مبتنی بر مراقبت پایه ای محکم برای پیوند دوباره قلب، روح، ذهن، احساسات و معنویت انسانی بین اساتید و دانشجویان است. این برنامه درسی ما را به مهربانی، عقل، آرمان های اخلاقی و عشق در کلاس درس، برنامه درسی دعوت می کند و همراه با بازگرداندن انسانیت، دانش و عملکرد شفابخشی انسان به حال و آینده است (۸، ۱۰).

نظریه پرداز مشهور پرستاری، Watson با الهام از نظریه فمینیستی و انسان گرایی، با طرح نظریه مراقبت انسانی و با انتقاد از رویکرد رفتاری معتقد است که تعاملات و مراقبت در پرستاری را نمی توان با ذهن اثبات گرا و عینی توضیح داد. لذا تلفیق دانش حرفه ای و دانش انسانی برای درک عمیق پرستار از شرایط انسانی بیمار در مراقبت مورد تاکید قرار گرفته است. نظریه مراقبت انسانی واتسون با معرفی برنامه درسی مراقبت انسانی، روابط تجویزی و یکطرفه استاد با فراگیر را مورد نقد قرار داده و برقرای روابط مبتنی بر مساوات و برابری را در سیستم های آموزشی توصیه می کند (۱۱، ۲).

این مطالعه با هدف مروری بر اهمیت تلفیق و بکارگیری رویکرد اخلاقی مراقبتی در برنامه درسی پرستاری انجام شد.

روش کار

در این مطالعه مروری مستندات بدون محدودیت زمانی و با کلید واژه های فارسی " اخلاق مراقبت"، " ارتباط استاد- دانشجو"، "توسعه برنامه درسی"، آموزش پرستاری" و " برنامه درسی مراقبتی" و معادل انگلیسی آنها caring ethics Curriculum, Faculty-Student Relationship caring development, Nursing education curriculum در پایگاههای اطلاعاتی فارسی و انگلیسی Scopus, Magiran, SID, Google Scholar PubMed و ERIC جستجو و مطالعات مرتبط مورد جمع بندی و بررسی قرار گرفتند. معیار اصلی ورود به مطالعه شامل انواع مطالعاتی بود که کلید واژه های ذکر شده فوق را داشته و مرتبط با هدف مطالعه حاضر بودند. در مجموع ۸۵ مقاله به همراه دو پایان نامه یافت شد. مطالعاتی که بحث اخلاق مراقبت در بالین و یا ارتباط اخلاقی پرستار با بیمار را مورد بحث قرار داده بودند از مطالعه حذف شدند. در نهایت ۳۵ مقاله و دو پایان نامه مرتبط مورد بررسی قرار گرفت.

یافته ها

تعریف اخلاق مراقبت

اخلاق مراقبت بر حفظ روابط از طریق پاسخگویی به نیازهای افراد و اجتناب از آسیب متمرکز است (۱۲). اخلاق مراقبت به عنوان رویکردی به اخلاق، که عمدتاً از نوشته های فمینیستی سرچشمه می گیرد، بر روابط نزدیک شخصی تمرکز می کند و به جای تکیه بر قوانین بر تعهد عاطفی به عنوان مبنایی برای عمل تأکید دارد. اخلاق مراقبت نشان دهنده تفکر خاص است که ویژگی های منحصر بفرد افراد و موقعیت ها را با جزئیات در نظر دارد (۱۳).

اخلاق مراقبت در زمینه یک ارتباط مراقبتی شکل می گیرد. منطق ارتباط مراقبتی بر پایه ارتباط روانشناختی است و با منطق رسمی انصاف و عدالت متفاوت است. باید متذکر شد اخلاق عدالت بر حفظ تعهد، انصاف و بر پایه اعمال استانداردها، قوانین و اصول اخلاقی متمرکز است و این در حالی است که اخلاق مراقبت اصول اخلاقی سنتی را متعادل

می سازد و برپایه تعهدات عاطفی تأکید دارد تا قوانین و اصول انتزاع (۱۲، ۱۳).

در پیشرفته ترین مرحله اخلاق مراقبت، فرد می تواند هم نیازهای خود و هم نیازهای دیگران را متعادل کند و آسیب را در روابط به حداقل برساند. در این خصوص Juujärvi و همکاران (۲۰۱۲) در مطالعه طولی خود با عنوان " توسعه اخلاق مراقبت" خاطر نشان کردند که می توان ظرفیت همدلی / عاطفی و رشد مراقبت را در دانشجویان پیش بینی نمود. به عبارت دیگر، دانشجویان پرستاری که در ابتدای تحصیل همدل تر بودند، در طول آموزش به دستاوردهای بیشتری در توسعه مراقبت ها دست یافتند و خدمات اجتماعی بیشتری را عرضه داشتند (۱۲).

نظریه اخلاق مراقبت نادینگز

نل نادینگز (۱۹۹۳)، بعنوان یک مربی، فیلسوف و فمینیست آمریکایی، بدلالی چون معرفی و ارائه فلسفه و مفهوم اخلاق مراقبت و نظریه آموزشی، تمجیدهای جهانی را به دست آورده است. با توجه به اینکه نظریه مراقبت نادینگز یک نظریه ارتباطی و مفید در زمینه اخلاق است و توانسته تأثیر قابل توجهی بر تربیت اخلاقی و اخلاق تدریس داشته باشد، لذا در سایر حوزه های آموزش از جمله آموزش پرستاری، و طراحی برنامه های درسی و آمادگی اساتید مورد استفاده قرار گرفته گیرد (۶).

باید تأکید داشت که هرچند نادینگز نظریه اخلاق مراقبت خود را در اخلاق پرستاری به کار نگرفته است، اما ارتباط متقابل پرستاری و مراقبت را با رویکرد زنانه نظریه مراقبت خود نیز رد نکرده است. نادینگز (۱۹۹۲، ۲۰۰۳) معتقد است که مراقبت از دیگران یک فرآیند اجتماعی است و از طریق یک فرآیند یادگیری اتفاق می افتد و اساس یک آموزش اخلاقی خوب و موفق را شکل می دهد (۱۴).

نادینگز (۱۹۸۴) معتقد است که مراقبت باید در قلب سیستم آموزشی باشد. از نظر او هدف اولیه آموزش ارتقای ایده آل اخلاق مراقبت است و برای رسیدن به این هدف محیط آموزشی باید بگونه ای طراحی شود که تعامل مراقبتی بین یاددهنده و فراگیر ایجاد گردد و محور این ارتباط، گفتمان دوسویه و دستیابی به ایده و درک فرد مراقب و دیدن از زاویه و منظر فرد یادگیرنده (مراقب

به دیگران را یاد می‌گیرند. با این نقش مهم و البته اغلب ناشناخته دانشجویان نحوه مراقبت از خود، دیگران و جهان پیرامون خود را فرا می‌گیرند (۱۶).

در مطالعه Holland (۲۰۲۰) به پدیدارشناسی، نشان داده شد که رفتار اساتید پرستاری توانسته رفتارهای مراقبتی و همدلی دانشجویان را در قبال بیمار افزایش دهد. این مطالعه گزارش می‌دهد که همدلی و مراقبت از طریق مشاهده و ایجاد یک محیط یادگیری دلسوزانه به دانشجویان آموخته می‌شود (۱۷). همچنین در یک مطالعه کیفی، رفتارهای مراقبتی همچون شفقت و مراقبت و تفکر انتقادی در یک محیط آموزشی امن مراقبتی و در عملکرد بالینی دانشجویان منعکس شده است (۱۸).

گفتگو:

گفت و گو یک مکالمه معنادار، باز، واقعی، متقابل و با دقت است (۱۵). در گفتگو شنیدن به اندازه گفتن اهمیت داده می‌شود و فراتر از صحبت کردن ساده است. در فلسفه آموزش مبتنی بر مراقبت نادینگز گفتگو اولین گام برای ایجاد ارتباط با فراگیران است. هدف اصلی از گفت و گو تماس با ایده‌ها و درک کردن، ملاقات با دیگری و مراقبت است. گفت و گو به عنوان یک مؤلفه از آموزش مراقبتی، دانش آموزان را تشویق می‌کند تا الگوهای رفتاری را از طریق تأمل، ارزیابی، تجدید نظر و کاوش مداوم تجزیه و تحلیل کنند. هدف دیالوگ شناسایی نیازها و همکاری برای برآوردن این نیازها است نادینگز (۱۹۹۸) ادعا کرد که گفت و گو به رشد دانش آموزان کمک می‌کند زیرا معلمان با دانش آموزان خود درگیر می‌شوند (۱۹).

گفتگو در برنامه‌های درسی پرستاری نیز جایگاه مهم و تاثیرگذاری دارد. استاد ضمن دادن فرصت به نظرات مختلف و حتی مخالف دانشجویان موجب تفکر انتقادی در دانشجویان می‌گردد. دانشجو یاد می‌گیرد در جهانی مملو از دیدگاه‌های مختلف و مخالف زندگی کند و ضمن احترام به نظرات دیگران به تعامل موثر با دیگران بپردازد و برای کار حرفه‌ای خود در بالین بیمار آمادگی پیدا کند (۱۵، ۲).

تمرین:

شونده) است (۱۴). استاد با طرح سوال از فراگیر، نه تنها پاسخ بلکه دنیای یادگیرنده را می‌بیند. با طرح سوالات بیشتر و واضح سازی و تفسیر دنیای یادگیرنده روابط مراقبتی شکل می‌گیرد. استاد تلاش می‌کند در این ارتباط درک یادگیرنده را از واقعیت تغییر دهد. در ارتباط مراقبتی فرد مراقب تلاش می‌کند با ورود به دنیای ذهنی فرد مراقب شونده موجب رشد و شکوفایی ذهنی او شود (۲).

اخلاق مراقبت چهار مولفه اساسی دارد که شامل الگوبرداری، گفتمان، تمرین و تایید سازی می‌باشد که در ادامه به آنها پرداخته می‌شود (۱۵، ۲).

مولفه‌های اساسی ارتباط مراقبتی در اخلاق مراقبت:

اخلاق مراقبت با استفاده از چهار مولفه الگوسازی، گفتمان، تمرین و تایید امکان به اشتراک گذاشتن تجربیات را بطور باز و بدون محدودیت بین طرفین ارتباط ایجاد می‌کند و منجر به توسعه ارتباط مراقبتی بین طرفین ارتباط می‌گردد.

الگوبرداری:

الگوبرداری بخش مهمی از فلسفه آموزشی نادینگز را تشکیل می‌دهد و روشی مؤثر برای آموزش مراقبت به فراگیران است. معلمان دلسوز و مراقب حتی در رفتارهای ناخودآگاهشان، الگوی رفتاری فراگیران خود هستند و هر رفتار آنان می‌تواند یک مضمون اخلاقی باشد. معلمان مسئولیت ویژه‌ای برای معنا کردن اخلاق مراقبت دارند و این تعهد آنها فراتر از گفتن و کلام برای اینکه مسوول مراقبت از دانشجویان هستند می‌باشد بلکه در عمل باید رفتار مراقبتی را نسبت فراگیران خود نشان دهند. الگوسازی به معلمان این فرصت را می‌دهد تا نشان دهند که چگونه از طریق روابط خود با دانش آموزانی که از آنها مراقبت می‌شود، مراقبت کنند. معلمان دلسوز و مراقب به دانش آموزان نمی‌گویند که مراقب باشند، بلکه با ایجاد روابط صمیمانه با آنها به آنها نشان می‌دهند که چگونه مراقب باشند. در الگوسازی، معلمان از لحظات تدریس به عنوان موقعیت‌های مراقبتی استفاده می‌کنند و با ایجاد ارتباطی بر مبنای اعتماد و احترام زمینه را برای یادگیری فراهم می‌کنند (۱۵) و فراگیران از طریق اساتید خود مراقبت و غمخواری نسبت

خودباوری و خودکنترلی برسد و روند شکوفایی خود را حتی با وجود ضعف هایش درک و باور نماید (۲).

بحث:

رویکردهای تلفیق اخلاق مراقبت در برنامه های درسی پرستاری

اخلاق در عملکرد روزانه پرستاری و فعالیت های آموزشی اساتید پرستاری فراگیر است. صاحب نظران آموزش پرستاری معتقدند تلفیق اخلاق مراقبت به معنای اضافه نمودن و ارائه یک بخش مجزا در برنامه های درسی نیست بلکه آموزش اخلاق مراقبت باید بطور یکپارچه و افقی در برنامه درسی در هم تنیده شود. در نقطه مقابل نظر Thompson (۱۹۹۸) که مدعی بود لازم نیست تمام اساتید پرستاری مسؤول آموزش اخلاق در برنامه های پرستاری باشند نظرات نادینگر تمامی مربیان تعلیم و تربیت را مسئول ویژه برای ارتقای «ایده آل اخلاقی» می داند و ایجاد شرایط برای حضور فراگیر برای شرکت در تمرین اخلاقی را ضروری میداند. گرچه صحبت های نادینگر در مورد تربیت اخلاقی کلی و عمومی است، اما قطعاً نظرات او به طور خاص برای آموزش پرستاری نیز قابل استفاده است (۲۲).

در حال حاضر شواهد نشان می دهد که محققان و متخصصان پرستاری تلاش قابل توجهی را برای گنجاندن پارادایم مراقبت از انسان در برنامه آموزشی پرستاری انجام داده اند (۲۳). Labrague و همکاران (۲۰۱۶) در مطالعه خود نشان دادند مربیان پرستاری با صلاحیت های حرفه ای خود قادرند نگرش های اخلاقی را نسبت به دانش آموزان در فرآیند یاددهی-یادگیری توسعه دهند و به عنوان الگو برای دانش آموزان عمل می کنند (۲۴). صالحیان و همکاران (۱۳۹۶) برنامه درسی کارشناسی مبتنی بر مفهوم اخلاق را بازنگری و تدوین کرده اند (۲۵).

برای تحقق الگوبرداری دانشجویان از رفتارهای مراقبتی و اخلاقی اساتید خود لازم است که اساتید مصادیق عینی و رفتاری اخلاق مراقبت را در تعامل با دانشجو به تمرین و اشتراک بگذارند بدین ترتیب دانشجویان مراقبت شده آماده پذیرش مراقبت خواهند بود و این امر منجر به ایجاد

تمرین به معنای ایجاد فرصت برای فراگیر برای تکرار مراقبت و کسب مهارت و تجربه در این زمینه است. یادگیری مراقبت تحول آفرین است چرا که استاد و دانشجو با تمرینات مراقبتی و کسب تجربه رشد پیدا می کنند. همچنین تمرین به اشتغال حرفه ای استاد و پرستار اشاره دارد (۲۰).

این واقعیت که یادگیری مراقبت یک فرآیند طولانی است و هیچ راهی برای آموزش مراقبت در یک دوره کلاسی کوتاه مدت و چند دقیقه ای وجود ندارد قابل تامل است و راه حل برای این مشکل، تمرین مراقبت در محیط های مختلف است، بنابراین برای تربیت فراگیران مراقبتی منطقی است که به فراگیران تمرین مراقبت داده شود (۱۶، ۱۵).

با ایجاد فرصت مشارکت به دانشجویان در گفتمان های کلاسی دانشجویان قادر خواهند بود تا ارتباط مراقبتی را تمرین کنند. بطور معمول کلاس درس اولین فرصت را برای تمرین مراقبت فراهم می کند. سپس استاد این تمرینات مراقبتی را از کلاس درس به بالین هدایت می کند. گوش دادن، ورود به دنیای ذهن دیگران، گفتمان دوستانه و رعایت احترام به طرف مقابل، فرصت های خوبی است که دانشجویان پرستاری قبل از ورود به دنیای واقعی و تعامل با مددجویان، بیماران و خانواده آنان تمرین می کنند (۲).

تأیید:

مؤلفه نهایی مفهوم اخلاق مراقبت نادینگر از برنامه درسی مراقبت، تأیید است. این مؤلفه به تأیید یا تشویق بهترین ها در دیگران اشاره دارد. در واقع از طریق تأیید، بهترین خود فراگیر شناسایی و تشویق می شود. تأیید یک فرآیند تعاملی است که اجازه می دهد تا ارتباطاتی را ایجاد کند که در آن فراگیران به عنوان افراد منحصر به فرد، مهم و ارزشمند شناخته و به رسمیت شناخته شوند (۱۵). تأیید، که بر اعتماد، شناخت معقول و استمرار مبتنی است، منجر به تشویق رشد و فزاینده رفتن از خود، خواهد شد. لازمه تأیید واقعی آن است که نسبت به افراد شناخت کاملی داشته باشیم به گونه ای که مراقب و معلم بتواند نیازهای درونی فراگیران را به گونه ای که با واقعیت سازگار باشد بیان کند چنین تأییدی سبب دلگرمی در فراگیر خواهد شد (۲۱). در تأیید، استاد به دانشجو کمک می کند تا به مرحله ای از

و توسعه تعامل مثبت و مراقبتی فراگیر با استاد، فراگیران دیگر و در محیط بالین با بیمار خواهد شد (۵). روابط مراقبتی استاد - دانشجوی مبتنی بر اخلاق مراقبت موجب تسهیل انگیزه و موفقیت تحصیلی، عزت نفس، و احساس خوب عاطفی-اجتماعی در فراگیر می گردد. نادینگز در این خصوص اشاره می کند که معلمان می توانند به روش های مختلف ابراز مراقبت کنند که می تواند شامل احترام گذاشتن و وقت گذاشتن برای فراگیران در حین تدریس باشد. در تعاملات غیررسمی نیز، ارائه مشاوره تخصصی، ابراز محبت، یا حتی شناختن یک فرد و احساسات او راهبردهایی است که نادینگز (۲۰۰۲) در اجرای مراقبت آن را توصیه می کند. عنصر شناخت لازمه برقراری تعاملات و روابط مراقبتی در کلاس درس و نیز روابط غیر رسمی در خارج از کلاس درس شناخته شده است (۲۶). شناخت، پیشنیاز دانستن و اهمیت دادن و در نتیجه مراقبت کردن است. هر اقدام و عمل و یا مراقبت مستلزم درک اهمیت موضوع و کسب دانش و شناخت موقعیت است. اولین راهبردی که به معلمان در اجرای مراقبت در حین تدریس توصیه شده، شناخت فراگیر است و آن را موجب شناخت محیط زندگی پیرامون و خانواده او و توسعه روابط مراقبتی استاد با فراگیر معرفی کرده اند. در مطالعه صالحیان نیز شناخت استاد از نیازها و توانایی های دانشجوی بعنوان پیشنیاز ورود مفهوم مراقبت در آموزش پرستاری گزارش شده است (۲۸،۲۷).

در آموزش اخلاق مراقبت معلم یا استاد در کلاس درس قادر به درک موقعیت های مختلف مراقبتی است و با تاکید بر پداگوژی مراقبت، می تواند شرایط یادگیری و آموزش کل نگر را فراهم نماید تا اینکه فقط به آموزش دانش صرف و پراکنده بپردازد. در پداگوژی مراقبت یا آموزش مراقبت، معلم به عنوان راهنمای دانش عمل می کند و نه توزیع کننده آن. این راهنما به کمک فراگیران جهت بیان و ارائه افکار خود تمرکز دارد تا بازخوانی صرف دانش؛ همچنین نیازهای عاطفی و نیازهای تحصیلی آنها نیز مورد توجه است. استاد مراقبتی چارچوبی از "ارتباط" دارد که در آن درک، اعتماد و دیدن دانشجو به عنوان یک هویت کل مهم است (۲۰).

مشارکت دادن دانش آموزان در تصمیم گیری در کلاس و توجه به نظرات آنان از راهبردهایی است که استاد می تواند ضمن افزایش انگیزه یادگیری و اعتماد به نفس در دانشجو، ارتباط مراقبتی دانشجو به استاد را نیز تقویت کند. تلاش استاد برای فراهم نمودن فرصت های یادگیری و مشارکت دادن آنها در فرآیند یادگیری، ویژگی مشارکت، تعاملات گروهی و اجتماعی، تفکر انتقادی و احترام متقابل را تقویت می بخشد (۵).

باید یادآور شد اخلاق مراقبت در آموزش پرستاری دانشجویان را به پرستاران با فضیلت تغییر نمی دهد. با این حال، این فرآیند می تواند به دانشجویان کمک کند تا مفاهیم اخلاقی را درونی کنند و پاسخ دهی اخلاقی به مسائلی را که مشخصاً در حرفه شان به وجود می آیند توسعه دهند (۲۲). دانش آموز در نقش مراقب نیز در ایجاد اخلاق مراقبت وظایفی دارد. برای برقراری رابطه مراقبتی، دانش آموز مراقب باید هم پذیرا باشد و هم پاسخگوی تلاش معلم مراقب خود باشد باشد (۵).

سایر ویژگی های قابل تامل برای توسعه اخلاق مراقبت در آموزش پرستاری عبارتند از: توجه به نیازهای عاطفی و روانی فراگیران، ایجاد چالش های فکری و فرصت های برابر برای بیان ایده ها و مشارکت دانشجویان در فرآیندهای یادگیری و تصمیم گیری (۲۶)؛ حفظ آرامش استاد به هنگام خطای دانشجو، عدم تحقیر کردن و حفظ شان دانشجو، تشویق کننده بودن استاد (۲۹)؛ صمیمی بودن و رفتار دوستانه استاد، در دسترس و پاسخگو استاد (۵)؛ حمایت و احترام و اعتماد (۲۷-۲۹).

یکی از ملزومات تلفیق مفهوم اخلاق مراقبت در برنامه های درسی پرستاری، فراهم نمودن یک محیط مراقبتی در محیط های آموزشی و دانشکده های پرستاری است. Redmond و Sorrell محیط مراقبتی را تمامی تجربیات یادگیری رسمی و غیر رسمی میان استاد و دانشجو در فضای کلاس و بالین تعریف کرده اند (۳۰) Bankert و Kozel نیز در مطالعه خود اشاره می کند که ویژگی هایی همچون مشارکت، تعهد، احترام متقابل و خلاقیت منجر به محیط مراقبتی می گردد (۳۱). در مطالعه Mokwena حمایت استاد از دانشجو به عنوان یکی از مهمترین اجزاء

و مبتنی بر ارزش‌های انسانی و نیازهای منحصر بفرد دانشجو مفهوم‌پردازی شده است (۲۳). روابط دانشجو و هیئت علمی عامل تعیین‌کننده اصلی موفقیت تحصیلی دانشجویان در برنامه‌های کارشناسی پرستاری است. مضامینی که از بررسی ادبیات کنونی به دست می‌آیند، نگاه جامع‌تری به حوزه‌های کلیدی ارائه می‌دهند که به‌عنوان موانعی برای حفظ یا برقراری یک رابطه سازنده بین دانشجو و استاد دیده می‌شوند. به این ترتیب، صرف زمان و انرژی برای درک این موانع می‌تواند برای حرفه پرستاری مفید باشد (۳۵).

برنامه درسی با عنوان "به سمت یک برنامه درسی مراقبتی: پداگوژی نوین پرستاری" پیشنهادی توسط Watson و Boychok با الهام از نظریات نادینگز و نیز دیدگاه‌های پدیدار شناختی به معرفی مدلی جایگزین برای برنامه درسی پرستاری می‌پردازد که در آن مراقبت اساس حاکم بر آموزش است و روابط یادگیری به نوعی است که در آن دانشجو به بیان تجربیات درونی اش ترغیب می‌شود و به جای سرکوب خلاقیت به ابراز آن ترغیب می‌شود و روش‌های سنتی تدریس مانند سخنرانی و محتوی محوری جای خود را به روش‌های خود ابرازی و خودکنترلی می‌دهد (۳۶). Boykin و Schoenhofe (۲۰۱۳) نیز مراقبت را حضور آگاهانه و اعتبار بخش پرستار با بیمار به عنوان فردی که در مراقبت زندگی و رشد می‌کند تعریف می‌کنند. بر اساس نظریه "پرستاری به عنوان مراقبت" بویکین و شوانهافر، تمامی ساختارها و فعالیت‌های پرستاری باید بر پایه این فرض: "اشخاص بر اساس فضیلت انسانی خود مراقبت می‌شوند" قرار بگیرند. بنابراین در بستر آموزش ارتباط مراقبتی بر توجه استاد به ارزش‌های منحصر بفرد و انسانی دانشجو متمرکز است و فرصتی برای مراقبتی زنده و رشد دهنده برای دانشجو فراهم می‌کند (۲۷).

محدودیت مطالعه حاضر زبان مقالات بود. مقالاتی که با زبان‌های دیگر به جزء انگلیسی چاپ شده بودند، در مطالعه حاضر بررسی نشدند.

نتیجه گیری

اخلاق مراقبت در برنامه‌های درسی پرستاری یک رویکرد یاددهی و یادگیری است که بر پایه تعامل پایدار استاد-

فضای مراقبتی در دانشکده معرفی شده است (۳۲). در مطالعه Rivera (۲۰۲۰) که به شکل کیفی طراحی شده است گزارش شده است که نقشی که کارکنان دانشگاهی در ایجاد تعاملات نزدیک، مراقبتی و حمایتی با دانشجویان سال اول ایفا می‌کنند می‌تواند سازگاری سال‌های آتی تحصیلی و اجتماعی سال‌های آنان را تداوم بخشد (۳۳). محیط یادگیری مراقبت به عنوان فضایی برای افزایش درک و توانایی دانشجو برای یادگیری و بکار بستن مفهوم مراقبت معرفی شده است که بر پایه مفاهیم کلی همچون دانشجو محوری، احترام و حمایت قرار گرفته است. میتوان گفت با تدارک محیط مراقبتی شرایط لازم برای تحقق و اجرایی شدن کامل و اهداف برنامه درسی فراهم خواهد شد. محیط مراقبتی بعنوان یک فضای حمایتی و بیان آزادانه عقاید و نظرات بدون قضاوت و توأم با احترام به شان انسانی دانشجویان، اساتید و کارکنان دانشکده معرفی می‌شود. هرچند باید اضافه نمود که محیط مراقبتی بخش جدایی از برنامه درسی پرستاری نیست بلکه فضایی حمایتی است که در سراسر برنامه درسی سایه انداخته و تمامی تعاملات یاددهی و یادگیری را متأثر می‌سازد (۳۴).

باید اضافه نمود که نظریه‌های مراقبتی متعددی توسط نظریه پردازان پرستاری بر مبنای این مفهوم معرفی شده است که می‌توان به نظریه مراقبت انسانی واتسون، و نظریه "پرستاری به عنوان مراقبت" بویکین و شوانهافر اشاره نمود (۲).

در ذیل نظریه‌ی "مراقبت انسانی" واتسون مفهوم مراقبت در آموزش بطور تلویحی تعریف شده است. در نظریه مراقبتی واتسون مفهوم مراقبت بعنوان یک ارتباط بین فردی و انسانی میان پرستار- بیمار و مبتنی بر نیازهای منحصر بفرد بیمار در بالین مورد توجه قرار گرفته شده است. بر اساس این تعریف مراقبت در بستری از تعامل متقابل بین فرد ارائه دهنده و دریافت کننده مراقبت شکل می‌گیرد. لذا مراقبت در بستر آموزش و فرایندهای یاددهی و یادگیری میان استاد بعنوان فرد ارائه دهنده مراقبت و دانشجو بعنوان فرد دریافت‌کننده مراقبت قابل درک است (۷، ۲). در مطالعه صالحیان و همکاران (۲۰۱۷) نیز مفهوم اخلاق مراقبت در آموزش نیز بعنوان تعامل انسانی استاد با دانشجو

حمایت مالی

ندارد

ملاحظات اخلاقی

مطالعه مروری است و کد اخلاق ندارد.

تضاد منافع

هیچگونه تعارض منافع در جمع آوری و تجزیه و تحلیل مطالب این مطالعه وجود نداشته است.

تشکر و قدردانی

بدین وسیله از تمامی نویسندگانی که از مقالات آنها در این مطالعه مروری استفاده شد، قدردانی می‌گردد.

دانشجو و بر مبنای ارزش‌های اخلاقی و انسانی شکل می‌گیرد. شناخت نیازها و توانایی‌های دانشجویان بعنوان پیشنیاز اخلاق مراقبت است. احترام متقابل، اعتماد و اطمینان، تفکر نقادانه، استفاده از الگوهای عینی و مراقبتی، تمرین و تأیید از ویژگی‌های اخلاق مراقبت برای تلفیق مفهوم مراقبت در فرآیندهای یاددهی و یادگیری شناسایی شدند و پیامدهای آن درونی شدن ارزش‌ها، کسب عزت نفس و حرکت رو به جلو و تکامل استاد و دانشجو هستند. تعلیم و آماده ساختن اساتید با مفهوم اخلاق مراقبت و بکارگیری چارچوب نظریه‌های آموزشی مراقبتی می‌توانند ساختاری را برای ایجاد رابطه دلسوزانه و توسعه رفتارهای مراقبتی در برنامه‌های درسی پرستاری فراهم نمایند (۳۷). مطالعات بیشتر در زمینه ابزار برای ارزیابی رفتارهای مراقبتی مبتنی بر اخلاق مراقبت پیشنهاد می‌شود.

مراجع

- [1] Meleis AI. Theoretical nursing: Development and progress. Lippincott Williams & Wilkins; 2016.
- [2] Nikfarid L, Rasouli M. Caring curriculum: a new paradigm in nursing education. Iran Journal of Nursing. 2011; 24(7):61-71.
- [3] Hayes PA. A Heideggerian hermeneutical analysis of the lived experience of nursing faculty teaching in a caring curriculum in the Southeast United States: College of health sciences Georgia State University; 1997.
- [4] Yılmaz Ş, Özbek Güven G. Does education increase ethical sensitivity a semi-experimental study? Scientific Reports. 2025 Jan 9; 15(1):1473.
- [5] Chiona B. Msc in Nursing and Midwifery student (Kamuzu College of Nursing) Course: bioethics Title: caring Ethics in nursing education. 2020 .
- [6] Saha B, Adhikari A, Sen S. The Perspectives of Noddings' Theory of Care: Critically Analysing Iconic Works. International Journal of Research Publication and Reviews, 4(9), pp 1349- 1352, 2023.
- [7] Forbes MO, Hickey MT. Curriculum reform in baccalaureate nursing education: Review of the literature. International Journal of Nursing Education Scholarship. 2009; 6.(۱)
- [8] Brown LP. Revisiting our roots: caring in nursing curriculum design. Nurse Educ Pract. 2011;11(6):360-4.
- [9] Polacsik A, Caring as a moral concept and its inclusion in nursing education: Montreal: McGill University; 1992.
- [10] Hills M, Watson J. Creating a caring science curriculum: An emancipatory pedagogy for nursing: Springer Publishing Company; 2011.
- [11] Watson J. Nursing: The philosophy and science of caring: Boulder: University Press of Colorado; 2008.

- [12] Juujärvi S, Häkkinen M. The ethics of care and justice in nursing education. Ethics as a resource. Examples of RDI projects and educational development. 2020.
- [13] Waterfield D, Barnason S. The integration of care ethics and nursing workload: A qualitative systematic review. *Journal of nursing management*. 2022 Oct; 30(7):2194-206.
- [14] Owens LM, Ennis CD. The ethic of care in teaching: An overview of supportive literature. *Quest*. 2005 Nov 1; 57(4):392-425.
- [15] Escobar MH. Overcoming Challenges Creating Caring Online Nursing Teacher-Student Relationships: A Qualitative Descriptive Study. Grand Canyon University; 2023.
- [16] McKenzie M, Blenkinsop S. An ethic of care and educational practice. *Journal of Adventure Education & Outdoor Learning*. 2006 Jan 1; 6(2):91-105.
- [17] Holland T. Educational Strategies to Foster Empathy Utilizing Simulation Pedagogy. *International Journal of Caring Sciences*. 2020 Sep 1; 13.(۳)
- [18] Gibbs SS, Kulig JC. "We definitely are role models": Exploring how clinical instructors' influence nursing students' attitudes towards older adults. *Nurse education in practice*. 2017 Sep 1; 26:74-81.
- [19] Eken G. Documenting the Influence of Noddings's Theory of Care in Moral Education and Philosophy of Education: 2003-2013 (Doctoral dissertation, University of Kansas).
- [20] Coffman S, Durante K. Development of Students' Beliefs About Caring in Nursing: A Longitudinal Study. *International Journal for Human Caring*. 2020.1; 24.(۱)
- [21] Hedayat HA, Ahmmadabadi N, Mirzamohammadi M. Analysis of Noddings's educational philosophical ideas and thoughts and their criticism from the perspective of Islamic education. *Islam VA Pazhuheshhaye Tarbiyati*. 8 (2).2017. 105-130.
- [22] Hoopfer DL. Advancing an integrated ethic for nursing [dissertation]. [Dublin]: University of Alberta; 1998. 188 p
- [23] Salehian M, Heydari A, Aghebati N, Moonaghi HK. Faculty-student caring interaction in nursing education: An integrative review. *Journal of caring sciences*. 2017; 6(3):257.
- [24] Labrague LJ. Caring competencies of baccalaureate nursing students of samar state university. *Journal of Nursing Education and Practice*. 2012 Oct 1; 2(4):105.
- [25] Salehian M, Heydari A, Karimi Moonaghi H, Aghebati N. Reforming of bachelor nursing curriculum based on the concept of caring in education. *Horizon of Medical Education Development*. 2020 Jul 22; 11(1):52-63.
- [26] Noddings, N. *Educating Moral People*. Amsterdam Avenue, New York: Teachers College Press. 2002
- [27] Boykin A, Schoenhofer SOB. *Nursing as caring: A model for transforming practice*: Jones & Bartlett Learning; 2013.
- [28] Salehian M, Heydari A, Aghebati N, Moonaghi HK, Mazloom SR. Principle-based concept analysis: Caring in nursing education. *Electronic physician*. 2016 Mar; 8(3):2160.
- [29] Msiska G, Smith P, Fawcett T. Exposing emotional labour experienced by nursing students during their clinical learning experience: A Malawian perspective. *International Journal of Africa Nursing Sciences*. 2014 Jan 1; 1:43-50.
- [30] Redmond GM, Sorrell JM. Creating a caring learning environment. In *Nursing Forum* 1996 Oct Vol. 31. Oxford, UK: Blackwell Publishing Ltd
- [31] Bankert EG, Kozel VV. Transforming pedagogy in nursing education: A caring learning environment for adult students. *Nursing Education Perspectives*. 2005; 26(4):227-9.
- [32] Mokwena BA. An investigation into the extent to which a caring environment in nursing education is provided at the North West University, Mafikeng campus (Doctoral dissertation, North-West University (South Africa). 2010

- [33] Rivera Munoz CA, Baik C, Lodge JM. Teacher and student interactions in the first year of university. *Journal of Further and Higher Education*. 2020 Sep 13; 44(8):1130-42.
- [34] Salehian M. Creating a caring learning environment in nursing education. *Future of Medical Education Journal*. 2021 Sep 1; 11(3):53-4.
- [35] Ingraham KC, Davidson SJ, Yonge O. Student-faculty relationships and its impact on academic outcomes. *Nurse Education Today*. 2018 Dec 1; 71:17-21.
- [36] Bevis EO. *Curriculum Building in Nursing*. Sudbury: Jones and Bartlett, 1989.
- [37] Hayne AN, Schlosser SP, McDaniel GS. Faculty ability to care and caring characteristics in school of nursing climate: A national survey. *Nursing Education Perspectives*. 2019 Nov 1; 40(6): E9-15.